

Avtorici: Sabina Grlj in Ulla Vjencek, 3. letnik smeri gradbeni tehnik

Mentorica: Karin Prodan

Šola: Srednja gradbena, geodetska in okoljevarstvena šola Ljubljana

Dunajska 102, 1000 Ljubljana

NAŠ KRAJ NJEGOVA KULTURNA IN NARAVNA DEDIŠČINA - OD VRTA DO PRTA nosilec: VRTEC MORNARČEK PIRAN

KUHINJA V DVORCU GOTNIK IN KROMPIR V ZEVNICI

Lokalna prehrana in kultura bivanja

1. UVOD

Kulturna dediščina je naša skupna dobrina in skrb zanjo naša skupna odgovornost. Z njo zagotavljamo identiteto posameznika in naroda. (Cilji trajnostnega razvoja, MZZ)

Moramo se zavedati pomena dediščine in identitete, saj:

- sprejeti dediščino kot živ pojav preteklosti, kaže na ustvarjalnost in iznajdljivost naših prednikov in hkrati kot preužitek minulih dob bogati naše življenje;
- je edina stalnica kulturne dediščine sprememba: s tem ko jo vpenjamo v naše življenje, jo neprestano spreminjamo;
- se morata tako posameznik kot narod ponašati z ohranjeno kulturno dediščino. Dediščina narodu določa identiteto. Zaradi nje se ločimo od drugih narodov;
- kulturna dediščina narodu določa vrednost: iz tega črpamo ponos, samozavest in samospoštovanje. Z njenim izpostavljanjem slavimo sebe. (Ferkov in Hlačer, Kulturna dediščina in identiteta)

Kulturna dediščina je zelo širok pojem. Ločimo jo na materialno in nesnovno dediščino. V nalogi je predstavljena kuhinja v dvorcu Gotnik, ki je materialna dediščina stavbarstva. Z njo so povezane uporabne obrti opremljanja in krašenja prostorov ter prehranjevalne navade. Tradicionalni recepta domače jedi predstavlja nesnovno dediščino.

2. DVOREC GOTNIK IN KUHINJA

Dvorec Gotnik je kulturni spomeniki lokalnega pomena. To pomeni, da ima izjemno kulturno vrednost, predstavlja vrhunski dosežek ustvarjalnosti oziroma ključne ali redko ohranjene dokumente nekega razvojnega obdobja na lokalnem nivoju. Vpisan je v Register nepremične kulturne dediščine.

Nahaja se v Zabičah pri Ilirski Bistrici.

Kuhinja z ognjiščem se nahaja v dvorcu, ki je grajen iz močnih kamnitih zidov, zaključen pa z nizko dvokapno streho, pri kateri je minimalen napušč. Strešna konstrukcija je izdelana iz lesa, kritina je iz korcev. Dimniki so bili zgrajeni zato, da so pline iz kurišča odvajali na prosto. Dimniške kape so iz drobnih kamnov.

Dvorec ima pritličje in eno nadstropje. Tlorisna zasnova je enostavna in podolgovata. Na glavni fasadi so lesena okna, v pritličju zamrežena in manjša kot v nadstropju ter tvorijo devet osi. V srednji osi so vhodna vrata, nad katerimi je kamnit lok s sklepnikom. Uporabljali so domač naravni kamen.

Kuhinja je spadala med pomembnejše prostore, saj je bilo zaradi priprave hrane tu vedno toplo. Stavba ni bila izolirana in prostore je bilo zelo težko redno ogrevati. Kuhinjska tla so kamnita. Ko se je kamen v kuhinji navlažil, so vedeli da bo deževalo.

Kamin je vaško zidano ognjišče naprednejše oblike. Sestavljen je iz nizkega kamnitega pravokotnega ognjišča, v sredini zapolnjenega z butano zemljo, ki je zaradi požarne varnosti rahlo zamaknjen v zid. Kurišče je na višini sedečega človeka. Dimniška napa iz lesenih desk, z zunanje strani ometana, leži na lesenih konzolah. Črne saje v notranjosti ščitijo les nape pred ognjem.

V zidni niši se nahaja lesena kredenca. Ob zunanjem zidu je dolga miza s klopjo.

3. KROMPIR V ZEVNICI

Krompir olupimo, ga narežemo na večje kose ter operemo in damo kuhat. Posolimo ga po okusu.

Počakamo da se krompir kuha 10-15 min. in nato damo čez zelje, nato ga kuhamo dokler se ne skuha. Zaradi zelja pa bo skorjica krompirja bolj trda. Ko je kuhan, vodo odlijemo stran.

Na masti pocvrmo klobase, ocvirke, pršut in panceto. Krompir in zelje zalijemo z vsem skupaj in pojemo.

4. ZAKLJUČEK

Delo samo omogoča človeku preživetje, ustvarjalnost pa življenje bogati. Kulturna dediščina bogati sedanost z ustvarjalnostjo naših prednikov.

Kulturno dediščino dobimo v last od prejšnjih generacij. Dobimo jo zastonj. Izredno pomembna je, saj ohranja naš spomin na preteklost in nam omogoča oblikovanje lastne identitete. Kaže na ustvarjalnost in iznajdljivost preteklih rodov, nam pa odgovarja na vprašanje, kdo smo, od kod prihajamo in čemu pripadamo.

5. VIRI

1. BOGATAJ, J. 1992. *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem*. Ljubljana: Prešernova družba. Redna letna zbirka Prešernove družbe 1993.

2. *Cilji trajnostnega razvoja*. [Online]. Republika Slovenija Ministrstvo za zunanje zadeve. [Citirano 15. 6. 2018; 9:40]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_pomoc/politike_mrs/cilji_trajnostnega_razvoja/.

3. *Dvorec Gotnik*. [Online]. [Citirano 24. 4. 2019; 19:12]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.gradovi.jesenice.net/gotnik.html>.

4. FERKOV, K. in HLAČER, T. *Kulturna dediščina in identiteta*. V: *Kulturna dediščina in identiteta*. 2010. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. Zbirka Zupančičeva knjižnica št. 31. ISBN 978-961-237-329-0.

5. *Kulturni spomenik Slovenije*. [Online]. [Citirano 23. 4. 2019; 23:12]. Dostopno na spletnem naslovu:

https://sl.wikipedia.org/wiki/Kulturni_spomenik_Slovenije#Kulturni_spomenik_lokalnega_pomena_Slovenije.

6. *Strategija kulturne dediščine za obdobje 2018-2026*. [Online]. Republika Slovenija Ministrstvo za kulturo, Direktorat za kulturno dediščino. [Citirano 16. 6. 2018; 11:58]. Dostopno na spletnem naslovu:

http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Zakonodaja/Predpisi_v_pripravi/2018/Strategija_KD_2018-02-19.pdf.